

Meldingen transgender discriminatie 2016

Rapport Transgender Netwerk Nederland

Amsterdam, 2017

I. Inleiding	2
II. Aantal meldingen	2
III. Aard van melding	4
IV. Terreinen van melding	5
V. Zaken bij College Rechten van de Mens	6
VI. Slotsom	7

Een baan mislopen omdat je potentiële werkgever bang zou zijn dat zijn werknemers je niet zouden accepteren? Bespuugd en mishandeld worden op straat vanwege je genderidentiteit en –expressie of structureel en ongewenst ge-out worden door familieleden? Een greep van enkele incidenten die transgender personen afgelopen jaar hebben gemeld bij discriminatiemeldpunten.

I. Inleiding

Deze rapportage geeft een landelijk overzicht van meldingen en klachten over discriminatie op grond van genderidentiteit en/of genderexpressie, zoals in 2016 is geregistreerd bij Transgender Netwerk

Nederland, bij alle antidiscriminatievoorzieningen in Nederland¹ en bij het meldpunt internet discriminatie. Hiernaast wordt aandacht besteed aan de zaak die behandeld is door het College van de Rechten van de Mens.

II. Aantallen meldingen

Transgender personen worden helaas nog vaak anders behandeld, uitgesloten of vijandig bejegend omdat hun genderidentiteit en/of – expressie niet overeenkomt met hun geboortegeslacht. Uit onderzoek uit 2012 weten we dat ruim 40% van de gevraagde transgender personen eerder dat jaar last had van negatieve reacties vanwege het transgender zijn.² Uit een meer recent onderzoek volgt dat ongeveer een gelijk percentage discriminatie op de arbeidsmarkt heeft ervaren.³ Uitgaande van een prevalentie van 0,7% trans personen in Nederland onder volwassen Nederlanders, betekent dat elk jaar ongeveer 37.000 trans personen last zouden hebben van discriminatie.⁴

Bij het discriminatiemeldpunt van Transgender Netwerk Nederland (TNN) kwamen er in 2016 19 meldingen binnen. 68% (13 meldingen) zijn doorgestuurd naar gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen (ADV's). Inclusief de doorverwijzingen van TNN, zijn er 43 meldingen van discriminatie op grond van genderidentiteit bij de ADV's geregistreerd. Eén melding was binnengekomen bij het internetdiscriminatie meldpunt MIND.

Alles bij elkaar opgeteld zijn er in 2016 totaal 50 verschillende gevallen van discriminatie op grond van genderidentiteit en –expressie geregistreerd. Dat is een stijging ten opzichte van 2015; toen werden er 28 meldingen bij ADV's op grond van genderidentiteit of –expressie

¹ Elke gemeente is in Nederland verplicht een voorziening te hebben, waar inwoners terecht kunnen met klachten over discriminatie. Op www.discriminatie.nl is er een overzicht van deze gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen te vinden.

² S. Keuzenkamp (2012) *Worden wie je bent. Het leven van transgenders in Nederland*. Den Haag: SCP.

³ T. Glasner (2017) Factsheet Transgender en Werk. Utrecht: Universiteit voor Humanistiek en TNN.

⁴ L. Kuyper (2017) *Transgender personen in Nederland*. Den Haag: SCP, p.60

geregistreerd.⁵ Echter, in 2015 functioneerde het meldpunt van TNN niet. Zonder de meldingen die via TNN bij de ADV's terecht zijn gekomen zijn de cijfers in 2015 (28 meldingen direct bij ADV) en 2016 (30 meldingen direct bij ADV) nagenoeg gelijk. Op grond van deze cijfers kunnen er dus geen conclusies getrokken worden over een mogelijke stijging van meldingsbereidheid of een toename van incidenten.

Verbod op transgender discriminatie

Artikel 1 van de grondwet is duidelijk: discriminatie, ongeoorloofd onderscheid, is verboden. Discriminatie op grond van iemands genderidentiteit of –expressie valt onder de non-discriminatiegrond van geslacht.

De Algemene wet gelijke behandeling (Awgb) geeft een nadere invulling aan dit grondwetsartikel. De Awgb beschermt mensen in het maatschappelijk verkeer tegen ongelijke behandeling. Op dit moment ligt er een initiatiefwetsvoorstel om te expliciteren dat geslacht ook genderidentiteit, genderexpressie en geslachtskenmerken behelst.

Transgender personen zijn in het strafrecht beschermd tegen bedreiging en geweld vanwege hun transgender zijn, via de strafwetsartikelen 137d en 137e. Transgender personen zijn niet beschermd tegen groepsbelediging (137c) aangezien hierin geslacht als grond niet is opgenomen.

Vergeleken met de onderzoekscijfers over de ervaren discriminatie onder transgender personen in Nederland is het aantal meldingen transgender discriminatie opvallend laag: er zijn maar 50 voorvallen geregistreerd door alle meldpunten in Nederland. Dat is 1% van de totaal hoeveelheid meldingen die geregistreerd zijn bij ADV's (4.596 meldingen).⁶

Het kleine aantal meldingen vormt dus slechts het topje van de ijsberg van de ervaren discriminatie onder transgender personen. Een belangrijke conclusie is dat de meldingsbereidheid van discriminatie bij transgender personen zeer laag is. Deze conclusie wordt bevestigd door eerdere cijfers over ervaren veiligheid onder transgender personen en lage aangiftebereidheid bij de politie en ADV's.⁷ Daaruit bleek dat, net als de rest van de algemene bevolking, transgender personen menen dat melden vaak maar weinig zin heeft.⁸

De lage meldingsbereidheid onder transgender personen zou deels ook te maken kunnen hebben met een lacune in de wet. Sommige zaken zoals groepsbelediging zijn bij transgender personen niet strafbaar, terwijl groepsbelediging van mensen vanwege hun geloof of seksuele

gerichtheid wel strafbaar is. Althans, als de letter van het wetboek van strafrecht gevolgd wordt. De grond 'geslacht', waaronder volgens jurisprudentie genderidentiteit en –expressie

⁵ Dinsbach et al (2016) *Kerncijfers 2015. Landelijk overzicht van klachten en meldingen over discriminatie, geregistreerd bij de antidiscriminatievoorzieningen*. S.L.: Landelijke Vereniging tegen Discriminatie.

⁶ Factsheet Meldingen Discriminatie 2016. Landelijk overzicht van meldingen en klachten ingediend bij antidiscriminatievoorzieningen in Nederland.

⁷ E. van Oosterhout & E. Alink (2015) *Veilig, zolang men het niet merkt. Een onderzoek naar de veiligheid van transneder personen in de openbare ruimte in Nederland*. Amsterdam: TNN; S. Keuzenkamp (2012). Worden wie je bent.

⁸ Van Oosterhout & Alink (2015); I. Andriessen (2017) *Discriminatie herkennen, benoemen en melden*. Den Haag: SCP.

valt, staat namelijk niet als verboden grond voor groepsbeledigingen in het wetboek, Artikel 137c.

Het overzicht van landelijke meldingen van transgender discriminatie geeft dus geen inzicht in de omvang van het probleem. Het rapport kan vooral verhelderen tegen wat voor soort discriminatie transgender personen aanlopen en waarvan ze wel melding maken.

III. Aard van de meldingen

Wat maken transgender personen vaak mee en wat melden ze? Discriminatiemeldpunten gebruiken vijf categorieën waarmee de meeste situaties van de melders beschreven kunnen worden, namelijk:

- omstreden behandeling (het uitsluiten van iemand om gebruik te maken van diensten en voorzieningen of dit dusdanig belemmeren);
- vijandige bejegening (uitschelden en beledigen, zowel schriftelijk als mondeling, verbaal als non-verbaal);
- bedreiging;
- mishandeling (inclusief poging tot geweld);
- vernieling (inclusief brandstichting en bekladden).

De aard van de discriminatiemeldingen bestaat bij transgender personen voor het overgrote deel uit omstreden behandeling of vijandige bejegening. Een op de vijf keer was er sprake van beide.

Tabel 1.

Aard van de melding	
Omstreden behandeling	25
Vijandige bejegening	26
Vernieling	1
Geweld	2
Bedreiging	1
Onbekend/overig	3

* de cijfers in de tabel wijken enigszins af van het eerder genoemde aantal meldingen. Dit komt omdat sommige meldingen in meerdere categorieën vielen.

Vijandige bejegening

Zesentwintig transgender personen maakten melding van een situatie die beschreven kan worden als vijandige bejegening. Zij werden uitgescholden, bespuugd en/of nageroepen op straat of in de eigen wijk, werden beledigd of gepest door kennissen, burens en collega's.

“We komen je persoonlijk opzoeken”

‘Je bent gewoon een meisje’, ‘een vuile kanker leugenaar’, ‘we komen je persoonlijk opzoeken’. Dat en nog meer kreeg een transjongen regelmatig naar zijn hoofd geslingerd, zo meldde hij TNN. Daar bleef het niet bij. Zo werd hij vaak geweigerd bij jongenstoiletten en bij sollicitatiegesprekken kon hij direct omkeren.

Omstreden behandeling

Vijftientig personen gaven aan last te hebben gehad van ‘omstreden behandeling’ op grond van hun genderidentiteit. De verzamelde discriminatie-ervaringen die onder deze categorie vallen, vallen grofweg uit drie soorten uiteen.

Zo gaf een groot deel van de melders aan kansen misgelopen te hebben door discriminatie, waardoor ze geen baan, promotie of vast contract kregen, of zelfs werden ontslagen.

Een ander deel van deze meldingen draaide om de weigering van een instantie om het geslacht of de naam van de melders te wijzigen en/of er consequent voor te

“Jouw soort willen we niet”

Ze was niet gewent, dat hoorde Sasha toen ze uit wilde gaan in een van de meest populaire cafe’s. En helaas bleef het niet bij een

kiezen om de verkeerde aanspreekvormen te gebruiken. Het derde deel van deze meldingen ging om de weigering van toegang bij bijvoorbeeld eetgelegenheden, cafe’s en sportscholen.

Opvallend is dat incidenten van bedreiging, geweld en vernieling nauwelijks bij ADVs of bij TNN zijn vermeld. Mogelijk komen dit soort meldingen rechtstreeks bij de politie terecht.

Verkeerde aanhef

Een trans vrouw klaagt erover dat ze post van haar pensioenfonds ontvangt met de heer als aanhef. Het pensioenfonds stelt eisen. De vrouw moet eerst haar geslacht in de gemeentelijke basisadministratie laten wijzigen. Pas daarna wil het pensioenfonds de aanhef wijzigen.

IV. Terreinen

Op welk terrein doet discriminatie zich bij transgender personen het meeste voor?

Tabel 2. Terrein waar discriminatie plaatsvond

Terrein waar discriminatie plaatsvond	
Arbeidsmarkt	12
Collectieve voorziening (gemeente, gezondheidszorg, coa)	7
Buurt/wijk	7
(Zorg)verzekeraars	3
Onderwijs	4
Horeca	4
Privé	4
Sport en recreatie	3
Online	2
Commerciële dienstverlening	2
Kerk	1
Openbare ruimte	1

Op de arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt is het meest voorkomende terrein waar transgender personen aangeven last te hebben van ongelijke behandeling. Zowel in het sollicitatieproces als in het doorstromen naar hogere functies of het verkrijgen van contracten blijkt het transgender zijn vaak een obstakel te zijn. Dat de arbeidsmarkt het grootste terrein is waarover discriminatie wordt gemeld is niet uitzonderlijk. Ook op andere gronden dan genderidentiteit (bijvoorbeeld afkomst, leeftijd of zwangerschap) worden er veel gevallen van arbeidsmarktdiscriminatie gemeld.⁹

“Ze dreigen met ontslag”

Op mijn werk weten ze dat ik een man naar vrouw transgender ben. Ze dreigen met ontslag als ik met vrouwenkleding op het werk verschijn.

Wat vooral opvalt in de meldingen van transgender personen op de arbeidsmarkt is hoe openlijk een aantal werkgevers transgender personen denken te kunnen discrimineren. Ze vertellen hun transgender kandidaten dat ze geen transgender personen in dienst willen nemen, omdat iemand te veel zou uitvallen in verband met operaties, omdat het transgender zijn klanten zou afschrikken, of om de trans kandidaten zelf tegen pesterijen van hun personeel te beschermen. Het duidelijk maken dat de Algemene wet gelijke behandeling ook voor transgender personen geldt is overduidelijk geen overbodige luxe.

“Te kakken gezet”

Omdat ik transgender ben werd ik niet aangenomen bij een bedrijf. De motivering is dat ik een negatieve werking zal hebben op klanten.

Door collectieve voorzieningen

Als tweede terrein komen de collectieve voorzieningen tevoorschijn. Daaronder worden overheid, gezondheidszorg en uitkeringsinstanties verstaan, maar ook organisaties als het COA en jeugdzorg. Als de verzekeraars meegerekend worden, dan zijn er tien meldingen gemaakt. Meestal gaat het om omstreden

behandeling. Zo gaan de meldingen bijvoorbeeld om het eisenpakket dat een gemeente stelt om het geregistreerde geslacht te wijzigen, de ongelijkheid dat cis (niet trans) personen bepaalde zaken van een verzekeraar wel vergoed krijgen en trans personen niet, of om het pertinent weigeren iemand aan te spreken met de gekozen naam en genderidentiteit.

In de eigen buurt of wijk

Vergelijkbaar met het laatste TNN-rapport uit 2013, zijn er relatief veel meldingen gemaakt over discriminatie in de buurt en wijk. Meestal betrof dit vijandige bejegening, maar soms mondde het conflict uit in een handgemeen en het vernielen van elkaars spullen.

Online

Een nieuwe categorie is online discriminatie. Bij TNN is er één melding binnen gekomen over facebook, namelijk dat facebook je zou verplichten je officiële naam te gebruiken tegen je wens in. Bij het internet discriminatiemeldpunt MIND is er een melding ingediend over een YouTube filmpje dat vijandige en bedreigende taal tegen cisgender (niet transgender) personen bevatte. Op de 918 meldingen die MIND over 2016 heeft ontvangen, zijn er dus geen meldingen van transgender discriminatie bekend, maar is er wel een melding op grond

⁹ Factsheet Meldingen Discriminatie 2016.

van genderidentiteit (cisgender). Dit heeft mogelijk te maken met de onbekendheid nog van MIND, met wat ze doen (testen op strafbaarheid en laten verwijderen) en met het gegeven dat iedereen discriminatie kan melden als die het online ziet, ook al treft het niet jezelf.

V. Zaken College voor de Rechten van de Mens

Het College voor de Rechten van de Mens deed in 2016 in één zaak van een transgender persoon uitspraak. Dat aantal is vergelijkbaar met de jaren ervoor. De samenvatting van het College van deze zaak leest u hieronder:

Situatie

Een transvrouw is onder behandeling bij VUmc voor een geslachtsaanpassing. De hormonale behandeling leidt tot onvruchtbaarheid. Daarom wilde de vrouw haar zaad laten invriezen bij het Radboudumc. Het ziekenhuis weigerde dit verzoek. Volgens de vrouw discrimineerde het Radboudumc haar hiermee op grond van haar geslacht. Het ziekenhuis stelt dat zij het verzoek niet heeft afgewezen vanwege de geslachtsaanpassing van de vrouw, maar vanwege capaciteitsproblemen bij de opslag en de begeleiding.

Beoordeling

In de gesprekken over de afwijzing stelde het Radboudumc vragen over de ethische kanten van het eventuele gebruik van het ingevroren zaad van de vrouw voor het vervullen van haar ouderschapswens. Volgens het College problematiseren deze vragen het biologisch ouderschap van een transgender. Hierdoor bestaat het vermoeden dat het verzoek van de vrouw tot invriezing van haar zaad, is afgewezen omdat zij transgender is. Het Radboudumc stelt dat er twee zaken door elkaar zijn gaan lopen, namelijk de afwijzing vanwege capaciteitsproblemen en de ethische discussie over het gebruik van het zaad bij een eventuele vruchtbaarheidsbehandeling. Het Radboudumc stelt dat het verzoek tot invriezing is afgewezen omdat, vanwege capaciteitsproblemen, alleen zaad werd ingevroren van patiënten met wie een behandelrelatie bestond. Het College oordeelt dat het Radboudumc niet heeft bewezen dat er capaciteitsproblemen waren. Het ziekenhuis heeft bovendien niet aangetoond dat als gevolg van deze problemen alleen zaad van eigen patiënten werd ingevroren. Het Radboudumc weerlegt het vermoeden van discriminatie niet. Daarom discrimineerde het Radboudumc de vrouw op grond van haar geslacht door te weigeren haar zaad in te vriezen.

Oordeel

Radboudumc heeft jegens de vrouw verboden onderscheid gemaakt op grond van haar geslacht.

Het College ontving ook diverse vragen van transgender personen over gelijke behandeling en discriminatie. Deze vallen in het overzicht van deze vragen weg onder de grond Geslacht, waarop het College in 2016 505 vragen ontving. Een specificatie op genderidentiteit en – expressie was op moment van schrijven nog niet beschikbaar.

VI. Slotsom

Voor TNN laat dit rapport allereerst zien dat de meldingsbereidheid onder transgender personen anno 2016 zeer laag is. Dat betekent een taak voor alle meldpunten om niet alleen hun bestaan onder de aandacht te brengen maar vooral om duidelijk te zijn wat de verschillende organisaties (ADV's, MIND, het College van de Rechten van de Mens, politie en het TNN-meldpunt) voor de melder kan betekenen. Juist wanneer het incident niet strafbaar is of niet te bewijzen valt.

Dit rapport laat ook maar eens zien hoe belangrijk het is dat het verbod op discriminatie van transgender personen ge-expliciteert wordt in de Algemene wet gelijke behandeling. Opvallend is hoe open werkgevers zijn dat ze transpersonen vanwege hun trans zijn niet aannemen. Bovendien wijst dit rapport op de vreemde lacune in de wet, waardoor transgender personen in de strafwet niet beschermd worden tegen groepsbelediging.

Tot slot vallen de meldingen op over het verkeerde gebruik van aanspreekvormen van instanties. De overheid kan in deze een voorbeeldrol op zich nemen door in de eigen gelederen seksregistratie drastisch te verminderen, zo niet af te schaffen. Hierdoor zullen er steeds vaker niet seksspecifieke aanspreekvormen gehanteerd worden.

UITGESLOTEN
WEGGEPEST
UITGESCHOLDEN
GESLAGEN
GEWEIGERD
OMDAT JE TRANSGENDER BENT?

MELD

DISCRIMINATIE

Elise van Alphen & Sophie Schers
www.transgendernetwerk.nl
info@transgendernetwerk.nl
020 205 0915
Atlantisplein 1
1093 NE Amsterdam